

EKONOMİ POLİTİK / A. Erinç YELDAN

Cumhuriyet, 13 Şubat 2011

TİP'in Kuruluş Günleri

Türkiye İşçi Partisi'nin kuruluşundan bu yana yarım yüzyıl geçti. TİP'in tarihi, bir anlamda Türkiye işçi sınıfının bir sınıf olarak bilinçlenme tarihini anlatıyor. Bu ilginç tarihçe 2011 boyunca düzenlenecek etkinliklerle anılacak, gelecek kuşaklara aktarılacak.

TİP'in kuruluş günlerine dair bu ilginç tarihçeyi ilk elden, partinin genel yönetim kurulu üyesi ve Kocaeli il başkanı avukat Şinasi Yeldan'dan dinledim. Şinasi Yeldan'ın aktardıklarını aşağıdaki satırlarda sizlerle paylaşıyorum:

İkinci dünya savaşı sonucu faşizmin yenilgisi ülkemizde yeni demokratik adımların atılmasını zorunlu kılmıştı. Çok partili yaşama geçiş, Cemiyetler Yasası'nın değişimiyle birlikte sendika kurma ve sendikalaşma olanağı doğmuştu. Ancak, sendikalara toplu iş sözleşmesi ve grev yapma hakkı tanınmamıştı. Bunun yanında sendikalar çeşitli baskılar altındaydı. Sendika liderleri ise neredeyse “doğal suçlu” konumundaydı.

Tüm olumsuzluklara karşın işçi sınıfı sendikalarda örgütlenmesini sürdürülmekteydi. 1952 yılında Türk-İş konfederasyonu kurulmuştu. Sendikalar siyasetten dışlanmış ancak siyasi partilerce oy kazanımı amacıyla kullanılmaktaydı. Demokrat Parti muhalefetteyken işçilere grev hakkı tanınmasını savunuyor, iktidardaki CHP ise karşı çıkıyordu. DP iktidar olunca greve karşı çıkmaya, muhalefete düşen CHP ise grev hakkını savunmaya başlamıştı. O günlerde “*silahsız asker*” diye tanımlana gelen Türk sendikacılığının bu yapısı 27 Mayıs 1961 tarihli Anayasa'nın yürürlüğe girdiği güne kadar sürdü.

Yeni anayasa, grevi “sosyal bir hak” olarak tanıyordu. Bu dönemde sendikalar büyük bir coşku ve birlik içinde meydanlardaydılar. 1961 Aralık ayında İstanbul'da Saraçhane başında on binlerce işçinin katılımıyla oluşan gösteri işçi sınıfı tarihinde önemli bir yer tutmakta olup, işçi sınıfının grevli, toplu sözleşmeli sendikacılığa yasal olarak da kavuşmasını sağladı.

İşçiler bu haklarını almak da yetinmediler. Siyaset alanında da söz ve karar sahibi olmak için 13 Şubat 1961 tarihinde **Türkiye İşçi Partisi**'ni kurdular. İstanbul Sendikalar Birliği öncülüğünde 11 sendikalı işçinin ve bir şoförün kuruculuğu ile siyasal yaşamda yer alan parti, bütün yurttan yankılandı, ilgi gördü.

1961 seçimleri yaklaşmıştı. Ancak seçim yasasının aradığı “15 ilde, ilçeleriyle birlikte örgütlenmeyi” tamamlayamadığı için partinin seçime katılma olanağı olmadı. Bu arada parti başkanı **Avni Erakalın** partiden ve üyelikten istifa edip, **Yeni Türkiye Partisi**'nden bağımsız milletvekili olmak için aday oldu. İstifa bir bakıma *kaşullu* idi. Milletvekili seçilemediğinde partiye geri dönmek istiyordu.

Ancak, parti yöneticileri bu koşulu kabul etmediler; istifa kabul edildi. Parti başkansız kaldı. Başkanlık arayışları sürerken beklenmedik bir gelişme daha oldu. Türk-İş başkanı **Seyfi Demirsoy**, **Çalışanlar Partisi** isimli bir parti kurmak için faaliyete geçti. Oysa ki TİP kurulurken “*kurucu olmam, ama ilk üye ben olurum*” demişti. Demirsoy, Çalışanlar Partisi’ni şöyle savunuyordu: “*TİP sadece sendikacılar tarafından kurulmuştur. Biz aydınları da aramıza alacağız. Parti 67 ilde örgütlenecek, Atatürk anıtlarına aynı gün çelenkler konulacak...*”

Çalışanlar Partisi tüzüğü **Sadun Aren** ve **Türkkaya Ataöv**’ün katılımıyla hazırlanmış, basında da yankılanmıştı. Demirsoy ayrıca TİP’ten bir istemde bulunuyordu: TİP henüz genel kurulunu toplamamış olduğundan kurucular partiyi fesh etmekte yetkiliydiler. TİP kurucuları partiyi fesh edip Çalışanlar Partisi’ne katılmalıydılar. Parti kurucuları bölünmüştü: ilgisizler, fesih taraftarları ve fesihe karşı olanlar. Karşı olanlar azınlıktaydı. Parti bir yandan başkan arayışları içindeyken bir yandan da bu konu tartışılmaya başlandı. Çözüm için İstanbul’da **Beş Saray**’da bir toplantı düzenlendi. Toplantıdan bir sonuç alınamadı. Ancak, Türk İş’in 22-29 Ocak 1962 tarihleri arasında Ankara’da çalışma meclisi toplantısı yapılacaktı. Toplantıya tüm illerden sendikacılar, bu arada parti temsilcileri de katılacağından partinin fesih veya devamı konusunun bu toplantıda ele alınmasına karar verildi.

Çalışma meclisi, çalışmalarını sırasında gündüz sendikalarla ilgili görüşmeler yapılıyor, akşam **Tahir Öztürk**’ün (fukara Tahir) İnşaat İşçileri Sendikası çalışma odasında (salon demek daha doğru) toplanılıp partinin kapatılma istemi ve diğer sorunları tartışılıyordu. Set tartışmalar oluyordu. Kuruculardan sadece **Yıldız Özkarakbay** Çalışanlar Partisi’ne karşı çıkanlar arasındaydı. Karşı duruş daha çok ve etkili biçimde parti tabanından geliyordu. Özellikle, Gaziantep, Adana, Kocaeli, İzmir, İçel ve Ankara illeri başı çekiyordu. Anadolu inançlı ve kararlıydı. Özellikle Gaziantep kuruluşu ile de özeldi. Şöyle ki; Gaziantep’liler eski küçük bir yapıyı onarırlar; duvarını, sıvasını, badanasını yaparlar; tabelasını yazıp asarlar. Ancak, ellerinde parti tüzüğü yoktur. Genel Merkez’e de ulaşamazlar. Yakın il Adana’ya başvururlar. Adana’lıların verdikleri yanıt ilginçtir: “*Partiyi kuranlar bizim işçi arkadaşlarımızdır. Partiyi kurun*”. Zira Adana’lıların da ellerinde tüzük yoktur. Ayrıca kuruluşları için genel merkezden de kimse gelmemiştir. Gerçekte çoğu il de böyle kurulmuştur. Tartışmaların en hararetlili döneminde Gaziantep’li bir partili şöyle der: “*Biz ekini ektik, (göğsünü göstererek) bu boya getirdik, davara yedirmeyiz*”.

Kuruculara rağmen partinin tabanı direnir, partinin kapatılması oyununu bozar; varoluşunu sağlar. Partinin *aşağıdan yukarı doğru kuruluşunun* kanıtı da budur.

Geçtiğimiz 10 Kasım tarihinde Türkiye İşçi Partisi (1961-71 dönemi) Genel Yönetim Kurulu üyesi ve Kocaeli İl Başkanı, 1978-80 Kocaeli Baro Başkanı ve Selüloz İş, Türk Harb-İş, Keramik İş, Maden-İş Kocaeli Bölge sendikalarının hukuk müşaviri, babam, **Av. Şinasi Yeldan**’ı kaybettik. Şinasi Yeldan’ı hayatını emekçilerin sınıf mücadelesine adanmış, yorulmak bilmeyen bir aydın olarak

hatırlayacağız. Bu yazıyı babamın yakın çalışma arkadaŐı **Av. Murat zveri**'nin 2016'da Evrensel gazetesinde kaleme aldığı "Sınıfsal BakıŐ Açısı Yitirilirse" baŐlıklı yazısından* esinlenerek yeniden kaleme aldım. Onun anısı için anlamlı olacağını dıŐundım. Zira, Şinasi Yeldan'ın sözleriyle, "*sınıfsal bakıŐ açısını yitirmemek gerek, sınıfsal bakıŐ açısını yitiren pusulasını yitirmiŐ demektir*".

* Evrensel Gazetesi, 29 Haziran 2016, <http://www.muratozveri.net/?p=508>